

BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ VE ARAŞTIRMALARI DERGİSİ BANU Journal of Health Science and Research

DOI: 10.46413/ boneyusbad.1399437

Özgün Araştırma / Original Research

Çocuğu Yoğun Bakım Ünitesinde Yatan Ebeveynlerin Depresyon, Anksiyete ve Stres Düzeyleri

Depression, Anxiety and Stress Levels of Parents Whose Children are in Intensive Care Unit

Duygu AYYILDIZ¹ Hilal SEKİ ÖZ²

¹ Uzman Hemşire, Gazi Üniversitesi Hastanesi, Pediatri Yoğun Bakım Ünitesi, Ankara

² Doç. Dr., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı, Kırşehir

Sorumlu yazar /
Corresponding author

Duygu AYYILDIZ

duyguuaktas321@gmail.com

Geliş tarihi / Date of receipt:
02.12.2023

Kabul tarihi / Date of
acceptance: 22.04.2024

Atf / Citation: Ayyıldız, D., Seki Öz, H. (2024). Çocuğu yoğun bakım ünitesinde yatan ebeveynlerin depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri. *BANÜ Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 223-232. doi: 10.46413/ boneyusbad.1399437

* Bu çalışma birinci yazarın Çocuğu Yoğun Bakım Ünitesinde Yatan Ebeveynlerin Depresyon, Anksiyete ve Stres Düzeyleri başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

ÖZET

Amaç: Çocuğun hastalanarak yoğun bakım ünitesine yatması ebeveynlerin çocuğun sağlığıyla ilgili kaygı yaşamaması ile birlikte günlük rutinlerini ve rollerini yerine getirmede zorlanmalarına ve bu süreçte duygusal olarak yıpranmalarına yol açabilmektedir. Tanımlayıcı türde yapılan bu araştırma ile çocuğu yoğun bakım ünitesinde yatan ebeveynlerin stres, anksiyete ve depresyon düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırmanın örneklemini bir üniversite hastanesi çocuk yoğun bakım ünitesinde yatan çocukların ebeveynleri oluşturmuştur (n= 152). Veriler, Çocuk ve Ebeveyn Bilgi Formu ve Depresyon-Anksiyete-Stres Ölçeği-21 kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, Cronbach Alfa, Kolmogrow Smirnow, Mann Whitney-U, Kruskal Wallis-H ve Pearson Korelasyon testi ile ileri analizler için Bonferroni testi kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırma kapsamında yoğun bakımda yatan çocukların yaş ortalaması 6.81±5.57 olarak bulunmuştur. Bu çocukların ebeveynlerinin stres puan ortalaması 5.78 ± 3.78, anksiyete puan ortalaması 5.56 ± 3.84 ve depresyon puan ortalaması ise 6.64 ± 3.85 puandır. Ebeveynlerin depresyon düzeyinin ise gelir durumu ve hastanede kaldıkları yere göre; anksiyete düzeyinin uğraş ve yakınlık durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir (p<0.05).

Sonuç: Bu araştırma sonucunda çocuğu yoğun bakım ünitesinde yatan ebeveynlerin hafif düzeyde anksiyete ve depresyon yaşadıkları söylenebilir. Bu sonuçlar ışığında hemşirelerin yoğun bakım ünitesinde tedavi edilen çocuklar kadar, ebeveynlerini de kapsayan aile merkezli bütüncül bakım sunması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Yoğun Bakım, Ebeveyn, Anksiyete, Depresyon, Stres

ABSTRACT

Aim: The fact that the child gets sick and stays in the intensive care unit can cause parents to have anxiety about the child's health, and to have difficulties in fulfilling their daily routines and roles, and to be emotionally worn out in this process. With this descriptive study, it was aimed to examine the stress, anxiety and depression levels of parents whose children were hospitalized in the intensive care unit.

Material and Method: The sample of the study consisted of the parents of the children hospitalized in an intensive care unit from a university hospital (n= 152). Data were collected using the Child and Parent Information and Depression- Anxiety- Stress Scale-21. Descriptive statistics, Cronbach Alpha, Kolmogrow Smirnow, Mann Whitney U, Kruskal Wallis H and Pearson Correlation tests were used in the analysis of the data, and Bonferroni test was used for further analysis.

Results: The mean age of the children hospitalized in intensive care unit within the scope of the study was found to be 6.81 ± 5.57 years. The mean stress score of the parents of these children was 5.78 ± 3.78, the mean anxiety score was 5.56 ± 3.84 and the mean depression score was 6.64 ± 3.85. According to the parents' anxiety level, occupation and closeness; it was determined that the level of depression level a statistically significant difference according to income status and hospital stay (p<0.05).

Conclusion: As a result of this research, it can be said that parents whose children are hospitalized in the intensive care unit experience mild anxiety and depression. In the light of these results, it can be suggested that nurses provide family-centered holistic care, including their parents as well as children treated in the intensive care unit.

Keywords: Pediatric Intensive Care, Parent, Anxiety, Depression, Stress

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License.

GİRİŞ

Çocuk yoğun bakım ünitesi (ÇYBÜ), çocukluk çağında olan hastaların takip ve tedavisinin uygulandığı, tekli veya çoklu organ yetmezliğinden kaynaklı ya da geçirilen cerrahi girişime bağlı hayati tehlikesi bulunan hastaların yaşam devamlılığını sağlamaya çalışan ve yaşam kalitesini artırıcı müdahalelerin uygulandığı birimlerdir (Moronvalle, 2022). Bu üniteler yaşamın devamlılığını sağlamak için elzem olsa da onları diğer kliniklerden ayıran bazı özellikleri bulunmaktadır. ÇYBÜ'ne ziyaretin sınırlı veya yasak olması, refakatçi alınmaması, dış dünya ile bağlantının kesildiği kapalı bir ortama sahip olması, fiziksel aktivitenin kısıtlanması, bir veya birden fazla tıbbi ekipmana bağlı olunması, sesli uyarılara maruz kalınması ve uygulanan invaziv işlemlerin çokluğu gibi etkenler çocuk için yoğun bakımda yatmayı zorlu bir deneyime dönüştürebilmektedir (Oğul, Çalışkan ve Kocaöz, 2022). Çocuklar belirli yaş dönemlerinde bağımsız olmayı, etrafta koşturmayı, sevdikleri oyuncaklarıyla oynamayı istemekte ve ebeveynlerinden ayrı kalmayı tehlikeli bir durum olarak algılayabilmektedirler. Yoğun bakıma yatış ile özgürlüklerinin kısıtlanması, yabancı bir ortama girmeleri ve ebeveynlerinden ayrı kalmaları onları huzursuz edebilmekte, daha uyumsuz tavırlar sergilemelerine ve ağlamalarına neden olabilmektedir (Lisanti ve ark., 2017).

Çocuğun yoğun bakımda yatma deneyimi sadece çocuk için değil, aile -özellikle ebeveynler- için de zorlayıcı olmakta, çocuğun sağlığı için duyulan endişe kadar günlük yaşam rutinleri, iş yaşamları, diğer çocukların ihtiyaçları, ekonomik ve sosyal sorunlar sürece eşlik edebilmektedir. Çocuğa konulan tanı ve tedavi girişimleri hakkında yeterince bilgiye sahip olmama, prognoz belirsizliği, çocuğa bağlanan ekipmanlar, sağlık personelinin yoğun çalışma temposu, kendi çocuklarına veya diğer çocuklara uygulanan invaziv girişimlerin görülmesi gibi etkenler ebeveynler üzerinde olumsuz etki yaratarak yoğun stres ve anksiyete yaşamalarına sebep olabilmektedir (Oğul, Çalışkan ve Kocaöz, 2022; Rennick ve ark., 2014). Ek olarak ÇYBÜ ve ev arasındaki geçen zaman, sürekli yoğun bakım çevresinde bulunma isteği, sınırlı ve kısıtlı ziyaret saatlerinin olması, ziyaret saatleri esnasında sağlık personellerinin iş akışının devam etmesi gibi durumlar da ebeveynlerin stres düzeylerini artıran diğer faktörler olarak tanımlanmıştır (Rennick ve ark., 2014). Bu stresli dönemin etkin

yönetilememesi, baş etme becerilerinin ve sosyal kaynakların yetersiz kullanımı ile ebeveynlerde anksiyete ve depresyon gibi ruhsal sorunlar görülebilmektedir (Manav, 2011). ÇYBÜ'nde hastanın genel durumunun kritik olması ve hassas bir bakım gerektirmesi nedeniyle sağlık ekibinin önceliği çocuk olmakta ve ebeveynler yoğun bakım ünitesinin dışında beklemektedir. Bu durum onlardaki stres ve anksiyetenin daha da artmasına neden olmaktadır (Değirmenci, 2016). Anksiyeteli ebeveynler mutsuz, huzursuz, gergin ve öfkeli olabilirler, bağırabilirler ya da içe kapanabilirler. Öfkelerini ve gerginliklerini çocuklarına veya sağlık çalışanlarına yöneltebilirler (Kumar ve Avabratha, 2015). Bu bağlamda yoğun bakımda yatan çocukla birlikte ailenin yaşadıklarına da odaklanmak önemlidir. Yapılan literatür incelemesi doğrultusunda yetişkin ve yenidoğan yoğun bakım ünitelerinde hasta yakınlarının ihtiyaçları, stres, anksiyete ve depresyon düzeyleri ve baş etme yöntemleri ile ilgili çeşitli çalışmalar yapıldığı (Omak, Kahriman, Özoran, 2021; Karagözoğlu, Özden ve Yıldız, 2014; Mitchell ve ark., 2009; Turhal ve Karaca, 2019) dikkat çekmektedir. Ülkemizde ÇYBÜ'ne duyulan ihtiyacın ve bu ünitelerin sayılarının son yıllarda artması dikkate alındığında ÇYBÜ'nde yapılan çalışmalara ihtiyaç olduğu görülmüştür. Çocuğu ÇYBÜnde olan ebeveynlerin stres, anksiyete ve depresyon düzeylerinin belirlendiği bir çalışmanın ebeveynlerin yaşadığı psikolojik zorlanmaları tanımlamak açısından önemli olduğu ve böylece bu birimlerde hizmet sunan sağlık çalışanlarının ebeveynlere ihtiyaç duydukları desteği vermelerinde fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda bu araştırma ile çocuğu yoğun bakım ünitesine yatan ebeveynlerin stres, anksiyete ve depresyon düzeylerini incelemek amaçlanmaktadır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü (Tasarımı)

Araştırma tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tipte tasarlanmıştır.

Araştırmanın Soruları

1. Araştırma kapsamındaki ebeveynlerin sosyodemografik ve hasta çocuğunun tedavi sürecine ilişkin özelliklerin dağılımı nasıldır?
2. Araştırma kapsamındaki ebeveynlerin stres düzeyleri nasıldır?
3. Araştırma kapsamındaki ebeveynlerin

- anksiyete düzeyleri nasıldır?
4. Araştırma kapsamındaki ebeveynlerin depresyon düzeyleri nasıldır?
 5. Araştırma kapsamındaki ebeveynlerin depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri sosyodemografik ve hasta çocuğun tedavi sürecine ilişkin özellikleri açısından farklılık göstermekte midir?
 6. Araştırma kapsamındaki ebeveynlerin stres, anksiyete ve depresyon düzeylerinin birbiri ile ilişkisi nasıldır?

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri

Bu araştırma, bir üniversitesi hastanesinin ÇYBÜ'nde yapılmıştır. Yoğun bakım ünitesinde altı büyük yoğun bakım yatağı, bir adet izolasyon odası olmak üzere toplam yedi yataklı olup, birinci, ikinci ve üçüncü düzey hastalar kabul edilmektedir. Üç uzman hekim, dört pediatri asistanı, biri sorumlu hemşire olmak üzere 15 çocuk hemşiresi ile hizmet vermektedir. Birimde 28 gün -18 yaş arası birçok anabilim tarafından takip gerektiren, multipl organ yetmezliğinden kaynaklanan, geçirdikleri cerrahi operasyonlar ya da kaza sonrası genel durumları bozulan, yaşamsal bulguların sık takibinin gerektiği çocukların yatışı yapılmakta ve tedavileri uygulanmaktadır. Aileler, çocuklarının genel durumlarına dair bilgileri, çocuk yoğun bakım sorumlu uzman hekiminden almaktadırlar. Ziyaret saatleri 11:00-12:00 saatleri arasında olup, aynı şekilde ekibin onayıyla ziyaret saatleri esnetilebilmektedir ve sadece birinci derece yakınlarla izin verilmektedir. Ziyaret saatleri dışında aile üyelerinin bekleyebileceği bir oturma alanı bulunmaktadır.

Araştırma Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini ÇYBÜ'nde yatan çocukların ebeveynleri oluşturmaktadır. Hastaneden elde edilen kayıtlara göre geçmiş bir yıllık dönemde (01.01.2021- 31.12.2021) toplam 166 çocuk yoğun bakım ünitesine kabul edilmiştir. Araştırmanın örneklem hesaplaması bu doğrultuda evreni bilinen örneklem hesaplama yöntemiyle yapılmış, %99 güven aralığı ve %5 hata payı ile örneklem sayısı 133 ebeveyn olarak belirlenmiştir. Araştırma; ebeveynlerin soruları eksik cevaplamaları, anketi bitirdikten sonra tamamlama butonuna basmamaları gibi veri kayıplarına yol açabilecek durumlar göz önüne alınarak 152 ebeveyn ile tamamlanmıştır. Araştırmaya dahil edilme kriterleri; çocuğun bu üniversite hastanesinin ÇYBÜ'ne yatması,

çocuğu en az 24 saat yoğun bakım ünitesinde izlenmesi, iletişim problemi olmaması, Türkçe okuyup yazabilmesi ve çalışmaya katılmaya gönüllü olmasıdır. Çocuğu 24 saatten az yoğun bakım ünitesinde izlenen, iletişim problemi olan, Türkçe okuyup yazamayan ve çalışmaya katılmayı kabul etmeyen ebeveynler ise araştırma dışında bırakılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında Çocuk ve Ebeveyn Bilgi Formu ve Depresyon-Anksiyete-Stres Ölçeği 21 ölçeği kullanılmıştır.

Çocuk ve Ebeveyn Bilgi Formu: Araştırmanın verilerini elde etmek amacı ile, konu ile ilgili literatür taraması yapıldıktan sonra (Oğul, Çalışkan ve Kocaöz, 2022; Turhal ve Karaca, 2019; Karagözoğlu, Özden ve Yıldız, 2014) araştırmacılar tarafından oluşturulan bu formda ÇYBÜ'nde yatan çocuğun yaşı, cinsiyeti, tanısı, ebeveynlerin eğitim düzeyi, mesleği, gelir- gider durumu, ailedeki çocuk sayısı, nerede ikamet ettiği, çocuğu YBÜ'nde kaldığı süre ebeveynin nerede konakladığı, fiziksel ve ruhsal hastalık varlığını sorgulayan 16 soru bulunmaktadır.

Depresyon- Anksiyete- Stres Ölçeği 21: Lovibond ve Lovibond (1995)'un geliştirdiği Depresyon-Anksiyete-Stres Ölçeği (DASÖ) 4'lü Likert tipi bir ölçektir ve Crawford ve Henry ölçeği 21 maddelik kısa forma dönüştürmüşlerdir (Crawford ve Henry, 2003). Ölçeğin 21 maddelik kısa formu DAS-21 Sarıçam (2018) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış olup Cronbach alfa iç tutarlık güvenilirlik katsayısı depresyon alt ölçeği için $\alpha=0.87$, anksiyete alt ölçeği için $\alpha=0.85$ ve stres alt ölçeği için $\alpha=0.81$ olarak bulunmuştur. Ölçekte depresyon, stres ve anksiyete boyutlarını ölçmek için 7'şer soru bulunmaktadır. Ölçek puanlaması "hiçbir zaman (0)" ve "her zaman (3)" şeklinde derecelendirmeyle yanıtlanmaktadır. Ölçeğin puanlamasında depresyon 0-4 puan, anksiyete 0-3 puan, stres 0-7 puan normal düzey; depresyon 5-6, anksiyete 4-5, stres 8-9 puan hafif düzey; depresyon 7-10, anksiyete 5-7, stres 10-12 puan orta düzey; depresyon 11-13, anksiyete 8-9, stres 13-16 puan ileri düzey; depresyon 14 ve üzeri puan, anksiyete 10 ve üzeri puan, stres 17 ve üzeri puan çok ileri düzey probleme sahip olduğunu göstermektedir (Sarıçam, 2018). Ölçeğin Türkçe formunun güvenilir ve uygulanabilir olduğu belirtilmiş olup ülkemizde yapılan çalışmalarda kullanıldığı görülmüştür (Keskin ve Molu, 2021; Erçim, Köse, Budak ve

Yıldırım, 2020). Çalışmamızda ölçek boyutlarının iç tutarlılık katsayıları değerlendirildiğinde; stres boyutu Cronbach Alfa değeri 0.78, anksiyete boyutu Cronbach Alfa değeri 0.78 ve depresyon boyutu Cronbach Alfa değeri 0.79 olarak belirlenmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın etik kurul onayı ve kurum izni alındıktan sonra, araştırmaya dahil olma kriterlerini karşılayan ebeveynlerden sözlü ve yazılı onayları ile araştırmanın uygulanmasına başlanmıştır. Araştırmanın uygulamasının yapıldığı dönemde COVID pandemisinin olması nedeniyle kurum tarafından yüz yüze anket uygulamasına izin verilmemiş ve veri toplama süreci çevirim içi olarak yürütülmüştür. ÇYBÜ'ne yapılan çocuk hasta yatışları kurumda çalışan araştırmacı tarafından takip edilmiş, araştırmaya katılma kriterlerini karşılayan ebeveynlere araştırma hakkında bilgi verilmiş, gönüllü olurları alındıktan sonra ebeveynlere Google Forms ile oluşturulan anket linki yollanmıştır. Her bir formun katılımcı tarafından doldurulması yaklaşık 10 dakika sürmüştür, 04.12.2021-15.05.2022 tarihleri arasında 152 ebeveynin katılımıyla araştırma tamamlanmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yapılabilmesi için, çalışmaya başlamadan önce bir üniversitenin girişimsel olmayan etik kurulundan (Tarih: 04.08.2021 ve Karar No: 2021/26-88) ve araştırmanın uygulandığı üniversite hastanesi başhekimliğinden (Tarih: 03.12.2021 ve Karar no: 42000842-199- 227954) izin alınmıştır. Ebeveynlere çalışmanın amacı açıklanarak, bilgilendirilmiş onam formları ankete eklenerek online olarak alınmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

İstatistiksel analizler için SPSS 26 istatistik yazılımından faydalanılmıştır (George ve Mallery, 2019). Araştırma kapsamındaki değişkenlerin tanımlayıcı istatistikleri minimum, maksimum, frekans, yüzde, medyan, ortalama ve standart sapma olarak gösterilmiştir. Araştırma kapsamında kullanılan ölçek puanlarının gruplarda karşılaştırmasına, parametrik analizlerin varsayımı olan normal dağılım Kolmogrow Smirnow testi ile değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamındaki grupların normal dağılım varsayımının karşılanmadığı için, ikili grup karşılaştırmalarında bağımsız gruplarda Mann Whitney U testi, üç ve daha fazla grup

karşılaştırmalarında ise Kruskal Wallis H testi ve post hoc analiz için ise Bonferroni düzelmesi ile Mann Whitney U analizi kullanılmıştır. Ölçek alt boyutlarının ilişki düzeyinin incelenmesinde Pearson Korelasyon testi kullanılmıştır. Ölçeklerin güvenilirlik hesaplamasında Cronbach Alfa değeri kullanılmıştır. İstatistiksel kararlarda $p < 0.05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan ebeveynlerin %52.6'sı anne, %44.7'si üniversite mezunu, %37.5'inin 2 çocuğu olup, %31.6'sı ev kadınıdır ve %57.9'unun geliri gideri kadardır. Ebeveynlerin çoğunluğunun Ankara içinde ikamet ettiği, çocuklarının hastaneye acil olarak başvuru yaptığı, hasta çocukların yaşı 3 ay ile 17 yaş arasında değiştiği (6.81 ± 5.57) ve %55.3'ünün erkek çocuk olduğu görülmüştür. Çocuğu yoğun bakımdayken ebeveynlerin hastane içinde kaldıkları (%53.3) ve koridordaki bekleme koltuklarını kullandıkları (%54.3) saptanmıştır. Ebeveynlerin sadece %2.6'sında fiziksel bir hastalık mevcutken, %5.3'ünün başka hasta çocuğu bulunmaktadır. Araştırma kapsamındaki çocukların yoğun bakımda kalış süresi 1-152 gün arasında değişmekte olup, ortalama yatış süresinin 11.48 ± 24.22 gün olduğu belirlenmiştir. Çocukların %52.6'sının 1-3 gün arası süre ile ÇYBÜ'nde kaldığı, ÇYBÜ'ne yatış yapılan bölümün çoğunlukla çocuk hastalıkları bilim dalı (%54.3) olduğu görülmüştür.

Tablo 1. Ebeveynlerin DAS-21 Ölçeğine Yönelik Tanımlayıcı Bulgular (n=152)

Boyutlar	Min.	Maks.	X ± SS	Cronbach Alfa
Depresyon	0	19	6.64 ± 3.85	0.79
Anksiyete	0	19	5.56 ± 3.84	0.78
Stres	0	17	5.78 ± 3.78	0.78

Araştırma kapsamındaki ebeveynlerin depresyon puan ortalamasının 6.64 ± 3.85 (hafif düzey), anksiyete puan ortalamasının 5.56 ± 3.84 (hafif düzey) ve stres puan ortalamasının 5.78 ± 3.78 (normal düzey) olduğu belirlenmiştir.

Ebeveynlerin DAS-21 puanları tanıtıcı özellikleri ve hasta çocuklarının tedavi sürecine göre incelendiğinde; geliri gideriden az olanların depresyon puan ortancasının, geliri gideri kadar olan ebeveynlere göre ($p < 0.01$), çocuğunun tedavi sürecinde koridordaki bekleme koltuğunda kalanların, arabada kalanlara göre ($p < 0.05$)

istatistiksel olarak anlamlı seviyede daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Anne ebeveynlerin anksiyete düzeyinin, baba ebeveynlere göre ($p<0.01$), işsiz ebeveynlerin anksiyete düzeyinin,

ev kadını olan ebeveynlere göre ($p<0.05$) istatistiksel olarak anlamlı seviyede daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2. Ebeveynlerin DAS-21 Puanlarının Tanıtıcı Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi (n=152)

Sosyodemografik Özellikler	n	Depresyon		Anksiyete		Stres	
		Ortanca (Min-Maks).	p	Ortanca (Min-Maks).	p	Ortanca (Min-Maks).	p
Hasta çocuğun yaşı	1 yaştan küçük	41	6.0 (1-11)	4.0 (0-10)		5.0 (0-11)	
	1-5 yaş arası	34	7.0 (1-16)	5.0 (0-16)	0.297 ^H	5.0 (2-17)	0.558 ^H
	6-10 yaş arası	26	6.0 (1-12)	3.5 (0-13)		6.5 (0-11)	
	11 yaş ve üzeri	50	6.0 (0-19)	5.0 (0-19)	0.259 ^H	5.0 (0-17)	
Hasta çocuğun cinsiyeti	Kız	68	6.0 (1-19)	5.0 (0-19)	0.901 ^U	5.0 (2-17)	0.098 ^U
	Erkek	84	6.0 (0-15)	5.0 (0-16)	0.479 ^U	5.0 (0-15)	
Yakınlık durumu	Annesi	80	6.0 (2-19)	6.0 (0-19)	0.051 ^U	6.0 (2-17)	0.164 ^U
	Babası	72	5.5 (0-16)	4.0 (0-16)	<0.001 ^U	5.0 (0-17)	
Öğrenim durumu	İlköğretim	41	6.0 (0-19)	5.0 (0-19)		4.0 (0-12)	
	Lise	43	6.0 (1-18)	4.5 (1-19)	0.672 ^H	6.0 (0-17)	0.098 ^H
	Üniversite	68	6.0 (1-16)	5.0 (0-16)		5.0 (0-17)	
Çocuk sayısı	1	40	8.0 (0-13)	5.0 (0-13)		5.0 (0-13)	
	2	57	6.0 (1-16)	5.0 (0-16)	0.444 ^H	7.0 (0-17)	0.976 ^H
	3	44	6.0 (1-18)	6.0 (2-19)		4.0 (2-17)	
	4 ve Üstü	11	6.0 (1-19)	3.0 (1-19)	0.694 ^H	5.0 (2-11)	
Uğraş	İşsiz	10	10.0 (1-11)	13 (0-13)*		8.0 (0-9)	
	Ev kadını	48	6.0 (1-19)	5.5 (0-19)*		5.0 (2-17)	
	İşçi	38	6.0 (0-15)	3.5 (0-16)	0.355 ^H	5.0 (0-12)	0.487 ^H
	Memur	39	6.0 (1-16)	5.5 (1-16)		7.5 (2-17)	
	Serbest meslek	17	7.0 (3-12)	5.0 (1-9)		5.0 (0-9)	
Gelir durumu	Gelir>Giderden	23	6.0 (3-13)	6.0 (5-14)		8.0 (3-15)	
	Gelir=Gider	88	6.0 (0-16)*	4.0 (0-16)	0.003 ^H	5.0 (0-17)	0.126 ^H
	Gelir<Giderden	41	6.5 (1-19)*	5.5 (0-19)	0.016 ^H	6.0 (0-17)	
İkamet yeri	Ankara içi	85	6.0 (0-16)	5.0 (0-16)	0.185 ^H	5.0 (0-17)	0.952 ^U
	Ankara dışı	67	6.5 (1-19)	5.0 (1-19)	0.838 ^U	5.5 (2-17)	
Hastaneye geliş şekli	Acil	101	6.0 (1-19)	5.0 (0-19)	0.955 ^U	6.0 (0-15)	0.793 ^U
	Planlı	51	6.0 (0-18)	4.0 (0-19)	0.498 ^U	4.0 (0-17)	
Çocuk YB iken konaklama	Hastane içi	81	6.0 (0-19)	5.0 (0-19)	0.734 ^H	5.0 (0-17)	0.659 ^U
	Hastane dışı	71	6.0 (1-19)	5.0 (1-19)	0.769 ^U	6.0 (0-17)	
Hastanede kalınan yer (n=81)	Bekleme koltuğu	44	6.5 (0-19)*	5.0 (0-19)		5.0 (0-15)	
	Anne odasında	17	6.0 (4-18)	5.0 (0-19)	0.027 ^H	5.5 (2-17)	0.826 ^H
	Arabada	20	3.0 (1-16)*	4.0 (1-16)		5.0 (0-17)	
Çocuğun yoğun bakım ünitesinde kaldığı gün sayısı	1-3 gün arası	80	6.0 (2-18)	5.0 (0-19)		5.0 (0-17)	
	4-15 gün arası	52	6.0 (1-19)	5.0 (0-19)	0.175 ^H	5.5 (0-17)	0.773 ^H
	16-45 gün arası	9	10.5 (0-13)	6.0 (0-10)		7.0 (0-12)	
	46 günden fazla	11	5.5 (1-11)	4.5 (2-9)	0.830 ^H	5.0 (2-11)	

U: Mann Whitney U Testi. H: Kruskal Wallis Testi (Post Hoc analiz olarak Bonferroni düzeltmesi ile Mann Whitney U testi kullanılmıştır). *fark yaratan alt gruplar

Ebeveynlerin stres düzeylerinde ise araştırma kapsamındaki değişkenler açısından istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmemiştir ($p>0.05$).

Tablo 3. Depresyon, Anksiyete ve Stres Boyutlarının İlişkisi

		Anksiyete	Depresyon
Stres	r	0.704	0.742
	p	<0.001	<0.001
Anksiyete	r	1	0.715
	p		<0.001

Pearson Kolerasyon Testi

Ebeveynlerin stres, anksiyete ve depresyon alt boyutlarının ilişki düzeyi incelenmiştir. Korelasyon analizi sonucunda stres ve anksiyete arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde ilişki olduğu ($r= 0.704$ $p=<0.001$), stres ve depresyon arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde ilişki olduğu ($r= 0.742$ $p=<0.001$), anksiyete ve depresyon arasında ise pozitif yönlü yüksek düzeyde ilişki olduğu ($r= 0.715$ $p=<0.01$) saptanmıştır.

TARTIŞMA

Çocuğu YBÜ'nde yatan ebeveynlerin stres, anksiyete ve depresyon düzeylerinin belirlemek amacıyla gerçekleştirdiğimiz araştırmada ebeveynlerin anksiyete ve depresyon düzeyleri hafif, stres düzeyleri ise normaldir. Literatür incelendiğinde Akbaş, Emine, Şenoğlu ve Sürücü (2019) YBÜ'nde bebeği yatan ebeveynlerin anksiyete ve depresyon düzeylerini inceledikleri çalışmada orta düzeyde anksiyete ve hafif düzeyde depresyon yaşadıklarını bulmuşlardır. Muscara ve arkadaşları (2015) tarafından hastane ortamında yaşamı tehdit eden hastalığa sahip çocukların ebeveynlerinde meydana gelen psikolojik zorlanma belirtilerinin şiddetinin belirlenmesi amacıyla yapılan bir çalışmada ise ebeveynlerin %49- 54'ünün akut stres bozukluğu, %15-27'sinin orta ve şiddetli depresyon, %25-31'inin anksiyete yaşadığı belirlenmiştir. Araştırmamızda ebeveynlerin anksiyete ve depresyon düzeyinin hafif, stres düzeyinin normal olmasının araştırmanın köklü bir üniversite hastanesinde gerçekleşmesi ve alanında uzman olan bir sağlık ekibinin olması doğrultusunda; ebeveyn ziyaretlerinin mümkün olduğunca uzun tutulmasından, gerekli tedbirler alınarak ebeveyn çocuk iletişiminin artırılmasından, hemşire-hekim aracılığıyla ebeveynlerin sıkça bilgilendirilmesinden ve ebeveynlerin ihtiyaç duyduğu anda sağlık ekibine kolayca

ulaşabilmesinden kaynaklandığı düşünülebilir.

Depresyon ruhsal hastalıklar içinde en yaygın görülen psikiyatrik bozukluklardan biridir. Araştırmada ebeveynlerin depresyon düzeyleri incelendiğinde; geliri giderinden az olanların, geliri gideri kadar olanlara göre, çocuğunun tedavi sürecinde hastane koridorundaki bekleme koltuğunda kalanların, arabada kalanlara göre depresyon düzeyinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Erdoğan ve arkadaşları (2016) tarafından ÇYBÜ'nde yatan 25 çocuk hastanın ebeveynlerinde yapılan bir çalışmada hem anne hem de babalarda depresyon oranları normal popülasyona göre belirgin derecede yüksek bulunmuştur. Çeşitli araştırmalar, depresyon düzeylerinin sosyoekonomik düzey ile ilişkili olduğunu ve düşük sosyoekonomik düzeydeki bireylerde depresyon düzeyinin daha yüksek olduğunu göstermiştir (Gouvernet ve Bonierbale, 2022; Zietz ve ark., 2022). Hasırcı (2021) yaptığı bir çalışmada ebeveynlerin %32.6'sının çocuğu yoğun bakımda yattığı süre boyunca ekonomik sıkıntı yaşadığını belirtmiştir. Çalışmamızda da literatüre benzer şekilde geliri giderinden az olan ebeveynlerin depresyon düzeyinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu durumun ebeveynlerin düşük sosyoekonomik düzeyde zaten zorlu yaşam koşulları içindeyken, çocuğun yoğun bakım ünitesine yatışının getirdiği ek harcamaların ebeveynlerde ekonomik zorlanmaları daha artırdığı ve psikolojik açıdan olumsuz etkilenmelerinden kaynaklandığı söylenebilir. Yine araştırmanın bir diğer bulgusu da bu sonucu destekler niteliktedir. Hastane koridorundaki bekleme koltuğunda kalanların, arabada kalan ebeveynlere göre depresyon düzeyinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Yoğun bakıma alınan çocuğun durumunun kritik olması, her an kötü bir şey olacak endişesi, çocuğuna yakın olma isteği gibi nedenlere ek olarak ebeveynlerin konaklayabilecek bir yer ya da araca sahip olunmaması da gelir ile ilişkili bir durumdur. Hastane içerisinde kalan ebeveynler bazı zamanlar dinlenmek için uygun yer bulmakta sıkıntı çekebilmekte ve açık alanda mahremiyet sorunları yaşayabilmektedir (Oğul, Çalışkan ve Kocaöz, 2022; Savaşer ve Mutlu, 2008). Ovacık'ın (2012) çalışmasında çocuğun YBÜ'ne yatışı sürecinde ebeveynlerin yarısına yakınının il dışında geldiğini ve bu ebeveynlerin bir kısmının arabada ya da bankta uyduğunu, hiç birisinin anne odasında uyumadığını ve %66'sının uyuyacak yer bulmakta zorlandığını belirtmiştir. Alzawad, Lewis ve Walker'ın (2022)

ebeveynlerin ÇYBÜ'nin ötesinde karşılaştıkları zorlukları ele aldıkları bir çalışmada; ebeveynlerin fiziksel ve duygusal olarak çocuklarının yanında olsalar da aynı zamanda evdeki diğer çocuklarla fiziksel mesafe konusunda zorluk yaşadıkları için kendilerini yıpranmış hissettiklerini ve psikolojik zorlanmalar yaşadıklarını ifade ettiklerini belirtmişlerdir. Hasırcı (2021) ise yapmış olduğu çalışmada ebeveynlerin %50.6'sının sürekli hastanede ya da yakınında olmalarının sosyal yaşamlarını olumsuz etkilediğine değinmiştir. Günlük yaşam rutinleri hastanede kalma nedeniyle değişikliğe uğrayan ebeveynlerin halka açık bir alan olan koridorda kalması ve rahat olmayan bir koltukta uyuması hem mahremiyetlerini hem dinlenmelerini olumsuz etkilemekte hem de fiziksel ihtiyaçlarını gidermede sorunlar ortaya çıkmasına yol açarak psikolojik zorlanmalara neden olduğu düşünülebilir.

Araştırmada incelenen bir diğer ruhsal bozukluk anksiyetedir. Ebeveynlerin anksiyete düzeyleri incelendiğinde; genel olarak hafif düzeyde anksiyeteye sahip oldukları, annelerin, babalara göre; işsiz ebeveynlerin, ev kadını olanlara göre daha yüksek düzeyde anksiyete yaşadıkları saptanmıştır. Çocuk ÇYBÜ'sine girdiği andan itibaren ebeveynler üstlendikleri anne-baba rolünü kaybetmekte, bu rolü sağlık çalışanları üstlenmektedir. Yaşanılan bu rol kaybı, çocuğunu kaybetme korkusu, prognozdaki belirsizlik gibi etkenlerin ebeveynlerde yoğun anksiyeteye neden olduğu bilinmektedir (Foster, Whitehead ve Maybee, 2016; Hagstrom, 2017; Rodriguez ve Alonso, 2016). Literatürde bu araştırmanın bulgusuna paralel şekilde annelerin anksiyete düzeyinin babalara kıyasla yüksek olduğunu belirten çalışmalar mevcuttur. Çalışır ve arkadaşlarının (2008) ÇYBÜ'de bebeği yatan ebeveynlerin anksiyete düzeylerine yönelik çalışmada anne ve babaların anksiyete puanları arasında anlamlı fark olduğunu; annelerin anksiyete düzeyinin babaların anksiyete düzeyinden yüksek olduğu bildirilmiştir. Açıkgöz ve arkadaşlarının (2017) çocuğu hastanede yatan ebeveynlerde anksiyete düzeyini inceledikleri çalışmada annelerin anksiyete düzeyinin, babalardan daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Shetty ve arkadaşlarının (2024) yoğun bakım ünitesine kabul edilen çocukların ebeveynlerinde anksiyete, depresyon ve stres yaygınlığını araştırdıkları çalışmada ise annelerin %51'i babaların ise %26'sının anksiyete yaşadıkları bulgusuna ulaşmışlardır. Bu durumun cinsiyet

özelliğinden, toplumsal cinsiyet rollerinden, çocuklara birincil bakımın genellikle anneler tarafından sağlamasından ve anneyle geçirilen vaktin daha çok olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Çocuğun yoğun bakıma yatması ile annelerin çocuğunun bakıma zorunlu olarak ara vermesi, çocuğunu istediği zaman görememesi ve onu kaybetme korkusunu daha yoğun yaşamasının bu farklılığa yol açtığı söylenebilir. Ebeveynlerin anksiyete düzeyini etkileyen bir diğer değişken meslektir. Araştırmada işsiz ebeveynlerin, ev kadını olanlara göre daha yüksek düzeyde anksiyete yaşadıkları saptanmıştır. Akbaş ve arkadaşlarının (2019) çocuğu ÇYBÜ'nde yatan ebeveynlerle yaptıkları çalışmada da mesleğin ebeveynlerin anksiyete düzeyini etkilemediğini belirtmişlerdir. Bizim çalışmamızda ebeveynlerin mesleğinin farklılık yarattığı, işsiz ebeveynlerin ev hanımı olanlara daha yüksek anksiyeteye sahip olduğu görülmektedir. Literatürde sıklıkla anne rolünde olan ebeveynlerin araştırmanın örnekleme olduğu, bu çalışmada ise farklı olarak anne ve babaların birlikte örnekleme yer aldığı, özellikle baba rolündeki erkek ebeveynlerin cinsiyet rolü gereği 'para kazanma, bir işte çalışmaya' yönelik eril rolleri benimsemesiyle, işsizlik durumunun daha fazla anksiyeteye yol açtığı söylenebilir. Ayrıca işsizlik ile gelirin düşmesi söz konusu olmakta, aile üyelerinden birinin yatması ile ortaya çıkan ekonomik yük işsizlik durumunda daha yoğun hissedilmekte ve bu durum anksiyetenin artmasına katkı sağlayabilmektedir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin stres, anksiyete ve depresyon boyutlarının ilişki düzeyi incelendiğinde ise stres, anksiyete ve depresyon arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde ilişki olduğu saptanmıştır. Depresyon ve anksiyete arasında pozitif bir ilişki olduğu bildirilmektedir (Logan ve ark. 2020). Stres iyi yönetilemediğinde, depresyon ve anksiyete gibi psikolojik rahatsızlıklara sebep olabildiği de görülmektedir (Gökler ve Işıtan, 2012). Lee ve Loomba'nın (2022) konjenital kalp hastalığı olan çocukların ebeveynlerinde depresyon, anksiyete ve stres oranlarını incelediği çalışmada da stres, anksiyete ve depresyon arasında ilişki olduğu görülmüştür. Öz, Yüksel ve Nasiroğlu (2020) otizmlili çocuğu olan annelerin depresyon ve anksiyete düzeylerini inceledikleri çalışmada depresyon puanı ile anksiyete puanı arasında pozitif yönlü bir korelasyon olduğunu bulmuşlardır. Araştırmada elde edilen bulgular literatürle uyumlu olup, ölçek boyutları arasında

yüksek düzeyde pozitif korelasyon bulunmasının beklenen bir sonuç olduğu söylenebilir. Bu sonuçlar doğrultusunda çocuğu ÇYBÜ’de yatan ebeveynler için stres ve anksiyetesinin azaltılmasına yönelik yapılan her müdahale depresyonu önleyici bir adım olarak düşünülebilir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın çocuk yoğun bakım gibi ülkemiz genelinde az sayıda bulunan bir klinikte gerçekleşmesi ve örneklem sayısı belirlenirken %99 güven aralığının seçilmiş olmasıyla araştırmaya katılan örneklemin evreni temsil etme gücünün oldukça yüksek olabilmesi araştırmanın önemli güçlü yönlerindedir. Ek olarak, çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliğinde bakım sunulurken aile merkezli bakımın önemli olduğu düşünüldüğünde araştırmanın hasta çocuğu olan ebeveynlere yönelik olmasının çalışmanın bir başka güçlü yönü olduğu düşünülebilir. Ancak araştırma bir üniversite hastanesine yatışı yapılan çocukların ebeveynlerinden, araştırmaya katılmayı kabul eden ebeveynler ile sınırlıdır. Verilerin öz bildirimine dayalı olması da çalışmanın başka bir sınırlılığı olarak sıralanabilir.

SONUÇ

Araştırma kapsamındaki ebeveynlerin stres düzeylerinin normal, anksiyete ve depresyon düzeylerinin hafif düzeyde olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerden annelerin ve işsiz olanların daha yüksek düzeyde anksiyeteye; geliri giderinden az olanların ve hastane koltuğunda konaklayanların depresyon düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ebeveynlerin yaşadığı stres, anksiyete ve depresyon boyutları arasında ise pozitif yönlü yüksek düzeyde ilişki olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar doğrultusunda; çocuğun yoğun bakımda yatması ile ebeveynlerin anksiyete ve depresyon açısından risk altında olduğunu bilerek, sağlık ekibi tarafından yeni bir bakım felsefesi olan aile merkezli bakım ile ebeveynlere destek olunması ve çocuğu yoğun bakımda yatan ebeveynlerin deneyimlerinin anlaşılmasını kolaylaştıracak nitel çalışmalar gibi ileri düzey çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Araştırmanın Etik Yönü / Ethics Committee Approval

Araştırma için Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurulu'ndan etik onayı alınmıştır (Tarih: 04.08.2021 ve Karar No: 2021/26-88)

Yazar Katkısı / Author Contributions

Fikir/Kavram: D.A., H.S.Ö.; Tasarım: D.A., H.S.Ö.; Denetleme/Danışmanlık: H.S.Ö.; Analiz ve/veya Yorum: D.A., H.S.Ö.; Kaynak Taraması: D.A.; Makalenin Yazımı: D.A., H.S.Ö.; Eleştirel İnceleme: H.S.Ö.

Hakem Değerlendirmesi / Peer-review

Dış bağımsız

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest

Yazarlar araştırmanın yürütülmesinde herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek / Financial Disclosure

Yazarlar araştırmanın yürütülmesi sürecinde bir finansal destek almadıklarını beyan etmiştir.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, A., Şayık, D., Söngüt, S., Kaya, Y., Köksal, İ. (2017). Pediatri kliniklerinde refakatçi olarak kalan annelerin yaşadığı güçlükler ve hastanede kalmanın depresyon, anksiyete, stres düzeylerine etkisi. *Kocaeli Tıp Dergisi*, 6(2), 43-47.
- Akbaş, M., Emine, A., Şenoğlu, A., Sürücü, Ş. G. (2019). Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde bebeği yatan anne-babaların anksiyete ve depresyon düzeylerinin incelenmesi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 28(2), 87-97. doi: 10.17942/sted.457029
- Alzawad, Z., Lewis, F. M., Walker, A. (2022). Parents' challenges beyond the pediatric intensive care unit: Fraying at the seams while balancing between two worlds, home and hospital. *Children*, 9(2), 267.
- Crawford, J. R., Henry, J. D. (2003). The Depression Anxiety Stress Scales (DASS): Normative data and latent structure in a large non-clinical sample. *British journal of clinical psychology*, 42(2), 111-131. doi: 10.1348/014466503321903544
- Değirmenci, G. Y. (2016) Çocuk hastanelerinde aile destek hizmetleri, ABD örneği. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(1), 12-22. doi: 10.21020/husbfd.288495
- Erçim, R. E., Hasan, K., Budak, Y., Yıldırım, H. (2020). Üniversite öğrencilerinin sınav dönemi öncesi, sırası ve sonrasında depresyon, anksiyete ve stres durumu ile beslenme alışkanlıklarındaki değişimin incelenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(3), 133-143.
- Erdoğan, S., Oto, A., Boşnak, M. (2016). Depression status in children's parents during hospitalization in the pediatric intensive care unit. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (2), 79-82.

- Foster, M., Whitehead, L., Maybee, P. (2016). The parents', hospitalized child's, and health care providers' perceptions and experiences of family-centered care within a pediatric critical care setting: A synthesis of quantitative research. *Journal of Family Nursing*, 22(1), 6-73. doi: 10.1177/1074840715618193
- George, D., Mallery, P. (2019). IBM SPSS statistics 26 step by step: A simple guide and reference. Routledge. doi: 10.4324/9780429056765
- Gökler, R., Isitan, I. (2012). Disease of the modern age: stress and its effects. *Journal of History Culture and Art Research*, 1(3), 154-168. doi: 10.7596/taksad.v1i3.63
- Gouvernet, B., Bonierbale, M. (2022). Bio-psycho-social study on the impact of the COVID-19 lockdown on depression and anxiety in a sample of 1753 French-speaking subjects. *L'encephale*, 48(2), 118-124. doi: 10.1016/j.encep.2021.03.002
- Hagstrom, S. (2017). Family stress in pediatric critical care. *Journal of Pediatric Nursing*, 32, 32-40. doi: 10.1016/j.pedn.2016.10.007
- Hasırcı, A. (2021). *Çocuğu yoğun bakım ünitesinde yatan ebeveynlerin gereksinimleri ve yaşadıkları güçlüklerin belirlenmesi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karagözoğlu, Ş., Özden, D., Yıldız, F. T. (2014). Yoğun bakım ünitesinde hasta yakınlarının gereksinimleri. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*, 6(2), 102-11.
- Keskin, A. Y., Birsal, M. (2021). Hemşirelik öğrencilerinin COVID-19 pandemi sürecinde sağlık bilişleri ile depresyon anksiyete stres düzeyleri arasındaki ilişkisi. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 241-249. doi: 10.34087/cbusbed.796470
- Kumar B. S., Avabratha K.S. (2015). Parental stress: a study from a pediatric intensive care unit in mangalore. *International Journal of Contemporary Pediatrics*, 2(4): 401-405. doi: 10.18203/2349-3291.ijcp20150983
- Lee, B. K., Loomba, R. S. (2022). Rates of depression, anxiety, and stress in parents of children with congenital heart disease using the Depression Anxiety Stress Scale. *Annals of pediatric cardiology*, 15(4), 374-379. doi: 10.4103/apc.apc.27.22
- Lisanti, A. J., Allen, L. R., Kelly, L., Medoff-Cooper, B. (2017). Maternal stress and anxiety in the pediatric cardiac intensive care unit. *American Journal of Critical Care*, 26(2), 118-125. doi:10.4037/ajcc2017266
- Logan, G. E., Sahrman, J. M., Gu, H. Hartman, M. E. (2020). Parental mental health care after their child's pediatric intensive care hospitalization. *Pediatric Critical Care Medicine*, 21(11), 941-948. doi: 10.1097/pcc.0000000000002559
- Manav, F. (2011). Kaygı kavramı. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 5(9): 201-211.
- Mitchell, M., Chaboyer, W., Burmeister, E., Foster, M. (2009). Positive effects of a nursing intervention on family-centered care in adult critical care. *American Journal of Critical Care*, 18(6), 543-552. doi: 10.4037/ajcc2009226
- Moronvalle, A. C. (2022). The place of parents in pediatric intensive care. *Soins. Pédiatrie, Puericulture*, 43(325), 30-34. doi: 10.1016/j.spp.2022.01.009
- Muscara, F., McCarthy, M. C., Woolf, C., Hearps, S. J. C., Burke, K., Anderson, V.A. (2015). Early psychological reactions in parents of children with a life threatening illness within a pediatric hospital setting. *European Psy Psychiatry*, 30(5), 555-561. doi: 10.1016/j.eurpsy.2014.12.008
- Oğul, G., Çalışkan, Z., Kocaöz, S. (2022). Çocuğu yoğun bakım ünitesinde yatan annelerin gereksinimlerinin, kaygı düzeylerinin ve baş etme tarzlarının belirlenmesi: kesitsel bir çalışma. *Türkiye Klinikleri Journal of Pediatrics*, 31(1). doi: 10.5336/pediatr.2020-79935
- Omak, D., Kahriman, İ., Özoran, Y. (2021). Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde bebeği yatan annelerin kaygı düzeylerinin değerlendirilmesi. *Türkiye Klinikleri Journal Nursing Sciences*, 13(2), 2128. doi: 10.5336/nurses.2020-77350
- Ovacık, N. (2012). *Çocuk yoğun bakım ünitesinde çocuğu yatan ebeveynlerin tanımladığı gereksinimlerin hemşire ve hekimler tarafından algılanması.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Öz, B., Yüksel, T., Nasiroğlu, S. (2020). Otizm spektrum bozukluğu tanısı alan çocukların annelerinde görülen depresyon-anksiyete belirtileri ve damgalanma algısı. *Noro-Psikiyatri Arsivi*, 57(1), 50-55. doi: 10.5771/0171-4538-2020-2-55
- Rennick, J. E., Dougherty, G., Chambers, C., Stremmer, R., Childerhose, J. E., Stack, D. M., ... Hutchison, J. (2014). Children's psychological and behavioral responses following pediatric intensive care unit hospitalization: the caring intensively study. *BMC pediatrics*, 14(1): 1-11. doi: 10.1186/1471-2431-14-276

- Rodriguez-Rey, R., Alonso-Tapia, J. (2016). Development of a screening measure of stress for parents of children hospitalised in a paediatric intensive care unit. *Australian Critical Care*, 29(3), 151-157. doi: 10.1016/j.aucc.2015.11.002
- Sarıçam, H. (2018). The psychometric properties of Turkish version of Depression Anxiety Stress Scale-21 (DASS-21) in health control and clinical samples. *Journal of Cognitive Behavioral Psychotherapy and Research*, 7(1), 19–30. doi: 10.5455/JCBPR.274847
- Savaşer, S. (2007). Çocuğu ameliyat sonrası yoğun bakımda olan ebeveynlerde stres nedenleri ve azaltma girişimleri. *Florence Nightingale Journal of Nursing*, 15 (60), 179-182.
- Shetty, A. P., Halemani, K., Issac, A., Thimmappa, L., Dhiraaj, S., Radha, K., ... Upadhyaya, V. D. (2024). Prevalence of anxiety, depression, and stress among parents of neonates admitted to neonatal intensive care unit: a systematic review and meta-analysis. *Clinical and Experimental Pediatrics*, 67(2), 104. doi: 10.3345/cep.2023.00486
- Turhal, A., Karaca, A. (2019). Bebeği yenidoğan yoğun bakım ünitesinde tedavi altında olan annelerin yaşadıkları psikososyal sorunlar ve başa çıkma yöntemlerinin belirlenmesi: niteliksel bir araştırma. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 9(3), 172-180. doi: 10.33631/duzcesbed.537161
- Unesi, Z., Nakhaee, S., Nasirizade, M., Panah, A. I. (2017) Evaluation of the relationship between perceived nursing support and parental stress among mothers of hospitalized preterm infants in neonatal intensive care units. *Modern Care Journal*, 14(4): 1-8. doi:10.5812/modernc.66594
- Zietz, S., Lansford, J. E., Liu, Q., Long, Q., Oburu, P., Pastorelli, C., ... Gurdal, S. (2022). A longitudinal examination of the family stress model of economic hardship in seven countries. *Children and youth services review*, 143, 106661. doi: 10.1016/j.chilyouth.2022.106661